

УДК 343.121.5

ВИКОРИСТАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРЕЮДИЦІЙ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Шилін Д.В., к. ю. н.,
доцент кафедри кримінального процесу
Національний університет «Одеська юридична академія»

Стаття присвячена дослідженню питань, пов'язаних з межами використання цивільно-процесуальної преюдиції у кримінальному провадженні; визначенню шляхів удосконалення механізму використання цивільно-процесуальної преюдиції у кримінальному провадженні; вирішенню спірних ситуацій, які виникають при використанні преюдицій у кримінальному процесі.

Ключові слова: преюдиція, доказування у кримінальному процесі, преюдиціальність, цивільно-процесуальна преюдиція.

Статья посвящена исследованию вопросов, связанных с пределами использования гражданско-процессуальной преюдиции в уголовном производстве; определению путей усовершенствования механизма использования гражданско-процессуальной преюдиции в уголовном производстве; разрешению спорных ситуаций, которые возникают при использовании преюдиций в уголовном процессе.

Ключевые слова: преюдиция, доказывание в уголовном процессе, преюдициальность, гражданско-процессуальная преюдиция.

Shylin D.V. THE USE OF CIVIL PROCEDURAL PREJUDICE IN THE CRIMINAL PROCEEDINGS

The article investigates the issues associated with the use of outside civil procedural prejudice to the criminal proceedings. Identify ways to improve the mechanism for the use of civil procedural prejudice to the criminal proceedings. Resolving disputes that arise in the use of collateral estoppel in criminal proceedings.

Key words: prejudice, proving in criminal proceedings, prejudicialness, civil procedural prejudice.

Постановка проблеми. При прийнятті правозастосовчих рішень, до яких відносяться і кримінальні процесуальні рішення, важливим етапом є встановлення фактичної основи справи, що у межах кримінального процесу здійснюється шляхом доказування, тобто збирання, перевірки та оцінки доказів.

У кримінальній процесуальній доказовій діяльності виникають такі правові ситуації, коли певні обставини, які підлягають доказуванню, вже встановлені у судовому рішенні в іншому процесі (цивільному, господарському, судово-адміністративному), рішення в адміністративно-деліктному процесі або у кримінальному процесуальному рішенні слідчого, прокурора, суду. У таких випадках виникає проблема преюдиції у кримінальному процесі.

У зв'язку з відсутністю належного нормативного регулювання використання преюдицій у кримінальному процесі у судовій практиці виникають труднощі з обґрунтуванням необхідності врахування преюдиціальних фактів, а у деяких випадках у судових рішеннях наявні помилкові посилання на преюдиціальність судових рішень.

Ступінь розробленості проблеми. У теорії кримінального процесу до проблематики преюдицій у кримінальному процесі зверталися такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як А.М. Безруков, О.І. Бережний, О.Ю. Гай, Ю.М. Грошевий, О.В. Левченко, В.Т. Маляренко, Я.О. Мотовіловкер, І.Л. Петрухін, Г.М. Резнік, П.А. Скобліков, С.М. Стахівський, М.С. Строгович, Ф.Н. Фаткуллін, О.З. Хотинська, В.Д. Шундіков, У.М. Юсубова та інші.

Однак, незважаючи на наявні наукові дослідження преюдицій, залишилося багато невирішених питань щодо меж використання преюдиції в кримінальному провадженні.

Метою статті є дослідження питань, пов'язаних із використанням цивільно-правової преюдиції у кримінальному процесі та визначенням шляхів удосконалення механізму використання преюдиції у кримінальному процесі.

Виклад основного матеріалу. Дія цивільно-процесуальної преюдиції у кримінальному процесі, в принципі, визнається у науковій літературі [1, с. 182, 185; 2, с. 176]. Це не в останню чергу пов'язано і з тим, що ст. 12 КПК РРФСР 1923 р., ст. 28 КПК РРФСР 1960 р. містила норму, що рішення, ухвала чи постанову суду у цивільній справі, що набрали законної сили, є обов'язковим для суду, прокурора, слідчого та особи, яка провадить дізнання, при провадженні у кримінальній справі лише з питання, чи мала місце подія або дія, але не стосовно винуватості підсудного. Тобто у цих нормах було встановлено преюдиціальне значення рішення суду у цивільній справі для кримінального судочинства.

У зв'язку з наявністю таких норм у літературі та судовій практиці питання про преюдиції вирішувалося шляхом визнання дії цивільно-процесуальної преюдиції у кримінальному судочинстві [3, с. 83; 4, с. 107].

Іноді в літературі вказувалося на те, що висновок у рішенні суду у цивільній справі про наявність факту розкрадання матеріальних цінностей у кримінальному процесі повинен використовуватися як обов'язковий [5, с. 171]. Однак ця точна зору не знайшла підтримки в літературі. На противагу їй відзначалося, що «законодавство негативно вирішує питання про залежність рішення і вироку з питань кримінально-правової відповідальності. При розгляді цивільних справ суди не вправі вста-

новлювати винуватість тої чи іншої особи у вчиненому злочині. Ніхто не може бути визнаний винним у вчиненні злочину інакше, як за вирок суду» [6, с. 44]. Тобто в літературі заперечувалося преюдиціальне значення висновків рішення суду у цивільній справі щодо винуватості (невинуватості) особи у вчиненні злочину.

Таким чином, зверталася увага на те, що при розгляді цивільних справ суди не вправі встановлювати винуватість особи у вчиненні злочину. При цьому слід звернути увагу на те, що тлумачення ст. 28 КПК РРФСР дало підстави вказати на їх недосконалість та необхідність уточнення з метою надання можливої перевірки при провадженні у кримінальній справі висновків про події або дії, зроблені у рішенні в цивільній справі, якщо їх правильність викликає сумніви [4, с. 113].

Слід відмітити, що цивільно-процесуальна преюдиція прямо закріплена у КПК України, але лише щодо цивільного позову у кримінальній справі. Відповідно до ст. 128 КПК України відмова у позові в порядку цивільного судочинства позбавляє позивача права пред'являти той же позов у кримінальному провадженні. Тобто якщо цивільний позов про відшкодування шкоди, завданої злочинцем, розглянуто у порядку цивільного судочинства до розгляду і вирішення кримінального провадження, то позивач позбавляється права пред'явити той же позов повторно у кримінальному провадженні. При цьому тим же позовом є позов з того ж предмету та тих же підстав. Тобто якщо позов містить однакові матеріально-правові вимоги, та підставою його є одні й ті ж юридичні факти, то цей позов не може бути повторно пред'явлений у порядку кримінального судочинства. Практично мова йде про випадки, коли позов про відшкодування шкоди, завданої злочинцем, розглядався у порядку цивільного судочинства до розгляду у суді кримінальної справи [7, с. 316].

Але у таких випадках виникає питання, чи є преюдиціальними встановлені рішенням у цивільній справі факти та висновки щодо наявності шкоди (завданої злочинцем) та винуватості відповідача у її завданні. Дійсно, у таких випадках подія та дії заподіювача шкоди є підставою як цивільно-правової, так і кримінальної відповідальності. Але оскільки вони стали предметом кримінального судочинства, мова йде про подію злочину та дії обвинуваченого, інкриміновані йому як злочинні. Це важливі елементи предмету доказування у кримінальному провадженні, і навряд можна вимагати від суду, щоб він не встановлював їх, покладаючись на рішення суду у цивільній справі. Слід також враховувати, що при встановленні вказаних обставин заподіювач шкоди не користувався процесуальними правами підозрюваного, які у принципі ширше прав відповідача у кримінальному провадженні. Захисник підозрюваного та інші учасники процесу навряд можуть бути усунені від дослідження події злочину та дій підозрюваного на тій підставі, що вони вже встановлені судом у цивільній справі. Слід брати до уваги і те, що події та дії встановлюються не взагалі,

а у їх кримінально- або цивільно-правовому опосередкуваннях, які не повністю співпадають. Викладене приводить до висновку, що правило про преюдиціальне значення судового рішення для суду, який розглядає кримінальну справу, є складно застосовуваним на практиці [7, с. 316].

Щодо вказаного прикладу преюдиціальності фактів та висновків рішення у цивільній справі слід відзначити, що така преюдиція застосовуватися не може. Для цивільного процесу та цивільного права має значення наявність цивільно-правового делікту як підстави цивільно-правової відповідальності у вигляді відшкодування шкоди. При цьому наявність цього делікту встановлюється цивільно-процесуальними засобами. Доказування факту наявності шкоди, вини заподіювача шкоди у її завданні доказується на підставі принципів змагальності та диспозитивності. Кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень. Відповідно до ст. 60 ЦПК України кожна сторона зобов'язана довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог і заперечень, крім випадків, встановлених статтею 61 ЦПК. Докази подаються сторонами та іншими особами, які беруть участь у справі. Доказуванню підлягають обставини, які мають значення для ухвалення рішення у справі і щодо яких у сторін та інших осіб, які беруть участь у справі, виникає спір, при цьому обставини, визнані сторонами та іншими особами, які беруть участь у справі, не підлягають доказуванню. Тобто у цивільному судочинстві на суд не покладено обов'язок встановлення об'єктивної істини у справі. А якщо на суд не покладено такий обов'язок, то не можна стверджувати про об'єктивну істинність судового рішення у цивільній справі, оскільки характер істини, який встановлюється у цивільній справі, є конвенціональним. Це підтверджує і ч. 3 ст. 213 ЦПК, відповідно до якої обґрунтованим є рішення, ухвалене на основі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні. Тобто суд не зобов'язаний вживати заходів до додаткового пошуку доказів, встановлення обставин, які б відображали реальний стан справ. Саме тому рішення суду щодо цивільного позову про відшкодування шкоди, завданої злочинцем, не може мати преюдиціальне значення для суду при винесенні вироку.

Слід відмітити, що, не дивлячись на норму ст. 128 КПК України, законодавець намагається мінімізувати випадки розгляду та вирішення цивільного позову про відшкодування шкоди, завданої злочинцем, до вирішення кримінального провадження по суті. Так, п. 4 ст. 201 ЦПК України зобов'язує суд зупинити провадження у справі при неможливості розгляду цієї справи до вирішення іншої справи, що розглядається в порядку конституційного, цивільного, господарського, кримінального чи адміністративного судочинства. Це спрямовано саме на недопущення подібних випадків розгляду цивільних позовів про від-

шкодування шкоди, завданої злочином, до вирішення кримінального провадження по суті. У науковій літературі вірно зазначається, що зупинення провадження у справі за п. 4 ст. 201 ЦПК викликається необхідністю встановлення в рішенні, вироку, ухвалі в іншій справі обставин, що мають значення для справи, тобто преюдиціальних фактів (частини 3,4 ст. 61 ЦПК) [8, с. 323]. У російській юридичній доктрині з цього приводу вказується, що доцільно закріпити у ЦПК та АПК РФ правила, які зобов'язують суд зупинити провадження в усіх випадках, коли в діях сторін або інших осіб, які мають значення для вирішення кримінальної справи, вбачаються ознаки злочину [1, с. 192]. Із цією позицією слід погодитися. При цьому під «неможливістю розгляду справи до вирішення іншої» слід розуміти необхідність вирішення в іншому процесі (цивільному чи кримінальному) або в адміністративному порядку будь-якого питання, від вирішення якого залежить сутність рішення у справі, що підлягає зупиненню [9, с. 16]. Враховуючи визначення кримінального судочинства, надане Конституційним Судом України [10], провадження у цивільній справі може бути зупинене незалежно від того, у якій стадії знаходиться кримінальне провадження; при цьому не є обов'язковим її судовий розгляд на час зупинення провадження у цивільній справі. Тобто провадження у цивільній справі повинно бути зупинене у тих випадках, коли стосовно одних і тих же фактичних обставин порушено два провадження: цивільне та кримінальне.

Провадження у цивільній справі повинно бути зупинене у тих випадках, коли стосовно одних і тих же фактичних обставин порушено два провадження: цивільне та кримінальне, – це пряма вимога ЦПК. Однак залишається відкритим питання про дії суду у тих випадках, коли позов про відшкодування шкоди, завданої злочином, пред'явлено до початку кримінального провадження. Такі випадки можливі, оскільки закон не встановлює жодних обмежень у праві на пред'явлення вказаних позовів. У літературі з цього приводу зазначається, що «у ряді випадків є можливість вирішення справи про цивільно-правові наслідки злочину у порядку цивільного судочинства незалежно від результатів вирішення кримінального провадження. Зупинення провадження у цивільній справі у даному випадку невиправдано» [9, с. 17]. Із цим твердженням погодитися складно. Особа може бути визнана винною у вчиненні злочину лише у порядку кримінального судочинства. Вирішення цього питання неможливе без установлення події злочину, яка є елементом предмету доказування. Саме тому не можна вирішувати цивільні позови про відшкодування шкоди, завданої злочином, у порядку цивільного судочинства до вирішення кримінального провадження.

У випадку виявлення судом при розгляді цивільної справи ознак злочину слід зобов'язати суд направити повідомлення про злочин і чекати на вирішення питання про початок кримінального провадження, оголосивши перерву у судовому засіданні. У випадку почат-

ку кримінального провадження суд повинен зупинити провадження у цивільній справі. У такому випадку будуть виключені випадки розгляду цивільних позовів про відшкодування шкоди, завданої злочином, до вирішення кримінального провадження.

Цікаво розглянути підхід російського законодавця до цієї проблеми. Відповідно до ст. 90 КПК РФ у редакції до 29.12.2009 р. «..обставини, встановлені вироком, що набрав законної сили, визнаються судом, прокурором, слідчим, дізнавачем без додаткової перевірки, якщо ці обставини не викликають сумнівів у суду». Тобто, виходячи з буквального тлумачення цієї статті, преюдиція стосувалася лише кримінального судочинства, оскільки про рішення у цивільних справах стаття 90 КПК не згадувала. При цьому інші судові акти, якими встановлюються якісь обставини, можуть бути долучені до кримінальної справи як «інші документи» [11, с. 142].

Однак в окремих коментарях до цієї статті відзначалося, що «при розгляді кримінальної справи суд вправі при наявності сумнівів перевірити факти, встановлені при розгляді цивільної справи. Якщо ж при цьому будуть встановлені нові факти чи отримані дані, що істотно суперечать обставинам, зафіксованим у рішенні у цивільній справі, чи такі, що їх спростовують, то вирок, який набрав законної сили, може бути приводом для перегляду рішення у цивільній справі. У випадку виявлення при розгляді кримінальної справи помилки, допущеної у рішенні суду у цивільній справі, необхідно вжити заходів до перевірки обґрунтованості прийнятого рішення у порядку нагляду. Звичайно, рішення суду у цивільній справі, яке набрало законної сили, має преюдиціальне значення для суду, прокурора, слідчого, органу дізнання при провадженні у кримінальній справі у частині, що стосується події, обставин, але не може наперед вирішувати питання про винуватість або невинуватість особи у кримінальній справі» [12]. Як уявляється, таке тлумачення ст. 90 КПК РФ було пов'язано із історичним тлумаченням норм про преюдицію. У діючій редакції ст. 90 КПК РФ зазначено, що обставини, встановлені вироком, що набрав законної сили, або іншим судовим рішенням, прийнятим у межах цивільного, арбітражного або адміністративного судочинства, що набрало законної сили, визнаються судом, прокурором, слідчим, дізнавачем без додаткової перевірки. При цьому такі вирок або рішення не можуть визначати наперед винність осіб, що не брали участі раніше у кримінальній справі, що розглядається.

У літературі висловлюється твердження про те, що преюдиціальний зв'язок судових актів як такий взагалі не може існувати, якщо в ролі судового акту-реципієнту буде виступати вирок. Пов'язано це з тим, що преюдиціальність судового акту по цивільній справі у кримінальному процесі не поширюється ні на осіб, що беруть участь у кримінальному провадженні, ні на суд [11, с. 142]. Однак це твердження є надто категоричним. Вищевикладене зовсім не означає, що цивільно-процесуальна преюдиція не діє у межах крими-

нального процесу. Не можна не враховувати також ті випадки, коли факти та висновки рішення суду у цивільній справі мають матеріально-правове значення для притягнення особи до кримінальної відповідальності.

На таку дію цивільно-процесуальної преюдиції звернув увагу Ю.М. Грошевий. «Ст. 114 КК УРСР (ухилення від сплати аліментів на утримання дітей) та ст. 116 КК УРСР (ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків) передбачає преюдиціальність судового рішення у цивільній справі, яким встановлюється правовий (аліментний) обов'язок обвинуваченого щодо утримання дітей та непрацездатних батьків. Вказану преюдицію можна віднести до числа неспростовних, оскільки суд при розгляді кримінального провадження, пов'язаного із ухиленням від сплати аліментів, не вправі встановлювати правомірність стягнення з обвинуваченого аліментів, тобто вирішувати питання про цивільне право. Тому за наявності сумнівів у правомірності стягнення аліментів суд не може і не повинен перевіряти цю обставину, а повинен виходити з неї як з безсумнівного і за наявності доведеної ухилення обвинуваченого від їх сплати винести обвинувальний вирок» [13, с. 260]. У літературі зазначається специфічність прояву преюдиції у подібних випадках. Як правило, у ході кримінального судочинства слідчий, прокурор і суд не повинні торкатися обставин, що обґрунтовують рішення, оскільки вони не входять у предмет доказування у кримінальному провадженні; розглядаючи справу, суд зобов'язаний дотриматися правила про межі судового розгляду. Таким чином, органи, які здійснюють провадження у кримінальній справі, зобов'язані досліджувати лише обставини, які виникають після набрання рішенням у цивільній справі про стягнення аліментів з відповідача законної сили. Їм необхідно встановити, мало місце злісне ухилення чи ні. В принципі, факти, які підлягають дослідженню при вирішенні цивільної та кримінальної справи, різні. Органи кримінального переслідування (а потім і суд, який розглядає кримінальне провадження) не вправі вирішувати питання про правосудність рішення у цивільній справі. У цьому полягає принципова відмінність від типових ситуацій реалізації преюдиції [1, с. 200].

Однак у даний час на суд у цивільній справі не покладено обов'язок встановлення об'єктивної істини; такий висновок можна зробити з норм ЦПК. З'ясувати об'єктивну істину в рамках сучасного судового процесу можливо, якщо надати суду більш широкі повноваження керувати його рухом та процесуальною поведінкою сторін з метою більш повного та достовірного з'ясування фактичних обставин справи, у т.ч. шляхом застосування таких процесуальних заходів, які б мінімізували негативні наслідки від можливих зловживань сторін. Цивільну справу може бути розглянуто у відсутності відповідача, може бути винесено заочне рішення. І якщо воно набрало законної сили, то формально відповідач, який став підозрюваним у кримінальному провадженні, позбавлений

права заперечувати правосудність судового рішення у цивільній справі. Однак у такому випадку нівелюється принцип забезпечення права на захист. Якщо підозрюваний вважає, що немає матеріально-правових підстав для стягнення з нього аліментів, то він і не зобов'язаний їх платити; на це він і вказуватиме у своїх показаннях. Виникає питання: чи повинен слідчий перевіряти такі доводи підозрюваного? Як уявляється, безумовно, повинен, оскільки у обвинувальному акті слідчий повинен вказати доводи, які наведені підозрюваним на свій захист, та результати їх перевірки. Вірно вказується у літературі, що рішення суду у цивільній справі виступає у розглядуваних випадках як документ, у якому закріплені обставини, що мають значення для кримінального провадження, тобто є доказом, а, як наслідок, може бути перевірено [4, с. 113]. Таким чином, ця цивільно-процесуальна преюдиція є обов'язковою, але спростовною.

Слід зазначити, що у практиці обвинувачені, як правило, визнають свою вину у вчиненні злочину, передбаченого ст. 164 КК України [14; 15].

При цьому виникає питання, як повинен діяти слідчий, прокурор, суд, встановивши неправосудність рішення у цивільній справі. У такому випадку особа не може бути засуджена за ст. 164 КК України, адже немає об'єкту злочину.

У стадії досудового розслідування та судових стадіях процесу у випадку винесення рішення за внутрішнім переконанням складеться ситуація існування двох суперечливих рішень. Як уявляється, ця проблема повинна вирішуватись у залежності від тієї стадії, в якій виникла колізійна ситуація. Якщо вона виникає у стадії досудового розслідування, то необхідно передбачити у КПК наступну процедуру: слідчий або прокурор складають клопотання про закриття кримінального провадження та направляють його до суду; суд вирішує питання про обґрунтованість цього клопотання і у залежності від цього або закриває провадження, або повертає його прокурору, відмовивши у закритті. Надання повноважень на прийняття у такому випадку кінцевого рішення слідчому або прокурору буде нівелюванням конституційної функції правосуддя, оскільки рішення представника виконавчої влади, по суті, переписує судові рішення та зведе нанівець результат судового розгляду; а повноважень на ініціацію перегляду рішення у цивільній справі у них немає і не повинно бути, оскільки це суперечить сутності їх кримінальних процесуальних функцій.

Якщо ж сумніви щодо правосудності рішення у цивільній справі виникло у судових стадіях процесу, зокрема у стадії судового розгляду, вирішення його має бути іншим. Слід у подібних випадках виносити рішення за внутрішнім переконанням, навіть якщо будуть порушені правила преюдиції, оскільки саме на суд покладено конституційну функцію правосуддя.

Висновки. У випадку, коли преюдиція має матеріально-правове значення, і суд вино-

сити рішення у кримінальному провадженні, що суперечить рішенню у цивільній справі, то, як уявляється, необхідно передбачити спеціальну судову процедуру перегляду таких обох рішень разом. Для цього необхідно утворювати судову колегію ad hoc у Верховному Суді України, до якої направляти вказані справи для остаточного вирішення. Такий підхід до розв'язання цієї проблеми забезпечить стабільність судових рішень.

Слід відзначити, що цивільно-процесуальна преюдиція характерна не тільки для ст. 164 та 165 КК, а й для ряду інших статей (ст.ст. 172, 173, 175, 183 КК).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Березин А.С. Преюдиции в отечественном уголовном судопроизводстве : дис... кандидата юридических наук : 12.00.09 / А.С. Березин. – Нижний Новгород, 2006. – 283 с.
2. Велиева У.М. Понятие и значение преюдиции в советском уголовном процессе / У.М. Велиева // Проблемы совершенствования советского законодательства : Труды ВНИИСЗ. – 1978. – Вып. 11. – С. 172–181.
3. Дорохов В.Я. Законная сила приговора в советском уголовном процессе / В.Я. Дорохов // Советское государство и право. – 1954. – № 6. – С. 80–86.
4. Юсубова У.М. Преюдиции в советском уголовном процессе : дис.... доктора юридических наук : 12.00.09 / У.М. Юсубова. – М., 1979. – 225 с.
5. Семенов В.М. Взаимная обязательность решений и приговоров в советском уголовном процессе / В.М. Семенов // Вопросы советского гражданского права и процесса. Ученые записки. – Т. 3 – М. : Госюриздат, 1955. – 203 с. – С. 139–185.
6. Трубников П.Я. Обязательность судебных решений в законодательстве и судебной практике / П.Я. Трубников // Советское государство и право. – 1974. – № 2. – С. 38–46.
7. Петрухин И.Л. Судебная власть / И.Л. Петрухин. – М. : Проспект, 2003. – 720 с.
8. Кивалов С.В. Научно-практический комментарий Цивильного процессуального кодексу України : пер. з рос. / [С.В. Кивалов, Ю.С. Червоний, Г.С. Волосатий та ін.]. – К; О. : Юрінком Інтер, 2008. – 656 с.
9. Кожухарь А. Приостановление производства по гражданскому делу в связи с необходимостью разрешения другого дела / А. Кожухарь // Советская юстиция. – 1975. – № 23. – С. 16–18.
10. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзаців третього, четвертого, п'ятого статті 248-3 Цивільного процесуального кодексу України та за конституційними зверненнями громадян Будинської Світлани Олександрівни і Ковриги Сергія Володимировича щодо офіційного тлумачення положення абзацу четвертого статті 248-3 Цивільного процесуального кодексу України (справа щодо конституційності статті 248-3 ЦПК України) від 23 травня 2001 року № 6-рп/2001 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 22. – Ст. 1004.
11. Безруков А.М. Преюдициальная связь судебных актов : дис. ... кандидата юридических наук : 12.00.15 / А.М. Безруков. – Екатеринбург, 2005. – 180 с.
12. Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации / под общ.ред. В.И. Радченко. – М. : Юстицинформ, 2003. – 1040 с.
13. Грошевой Ю.М. Теоретические проблемы формирования убеждения судьи в советском уголовном судопроизводстве : дис.... доктора юридических наук : 12.00.08. / Ю.М. Грошевой. – Харьков, 1975. – 403 с.
14. Вирок Волочиського районного суду Хмельницької області від 6 березня 2009 р. у кримінальній справі про обвинувачення ОСОБА_1 в злочині за ст. 164 ч. 1 КК України (справа № 1-56/2009 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/3129539>.
15. Вирок Каланчацького районного суду Херсонської області від 2 березня 2009 р. у кримінальній справі по звинуваченню ОСОБА_1 за ст. 164 ч. 1 КК України (справа № 1-52/09) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/3129277>.